

تا حدی وضعیت ثبت اسناد در برخی محاکم شرع دوره قاجاریه روشن شده است.^۱ در این بین برجسته‌ترین دارالشرع شیراز، محکمه اسلامی (/ محکمه اسلامی امامیه، محکمه امامیه) بود.^۲ محرران این محکمه از صاحبان (/ سردفتران) آن به صورت «شیخ محمد امین شیخ الاسلام مملکت فارس،^۳» «... شیخ محمد حسینی ... شیخ الاسلام سابق الکاء فارس»^۴ و «... شیخ محمد امین شیخ الاسلام سابق الکاء فارس»^۵ نام برده‌اند. در اکثر سجلات این سردفتران عباراتی از قبیل «در محکمه ثبت نمایند.» یا «در محکمه ثبت شود.» وجود دارد.^۶ پیش از این با استناد به چند فقره از قباله‌های «مجموعه بادکوبه‌ای» در خصوص شیوه تمییز کارگزاران از سایرین و معرفی جمعی از این کارگزاران مطالبی ارائه شد.^۷ در اینجا مبنای بحث چهار نیم‌ورق هم اندازه مربوط به سال ۱۲۷۴ ق. است. بر روی این اوراق اثری از دوخت دوز و چسب‌کاری پیدا نیست. علاوه بر آن چهار ورق، یک طومار از سال ۱۳۲۱ ق. هم مورد استناد قرار خواهد گرفت. به هر حال با استفاده از اوراق دیگری از همان مجموعه، سعی خواهد شد تا روش ثبت و فسخ (/ اخراج) همان اسناد روشن شود.

موضوع‌بندی افراد

ظاهراً ثبت اسناد با نوشتن کلمه «فرد» در گوشه سمت راست رویه این اوراق آغاز شده باشد.^۸ «فرد» در لغت معانی مختلفی دارد، اما در اینجا به این معنی است: «ورقه‌ای به مقدار نصف قطع خشتی»^۹ که مستوفیان بر آن جمع و خرج ولایتی یا ایالتی یا خرج خاصی را می‌نوشته و زیر هم دسته می‌کردند. ... و احکام یک سال را بین دو تخته چوبی، بسته درکناری نگهداری می‌نمودند.^{۱۰} «تمسک» هم در لغت به این معنی است: «قبض، حجت، سند. و جمع آن تمسکات به معنی اسناد و دستاویزها و حجت‌ها». «بنابراین، در این پنج ورق چهل و دو فقره قرارداد شامل

قرض، مصالحه، اجاره، بیع قطعی و شرطی ثبت گردیده است. موضوع تمسکات مندرج در این فردها با درج قیود «بلا وثیقه»، «حومه» و «فسا»، از یکدیگر تفکیک شده است: «فرد تمسکات بلا وثیقه»، «فرد حومه» و «فرد بلوکِ فسا».

ساز و کار کدام محکمه شرع؟

یکی از مشکلات مطالعات آرشیوی، از هم گسیختگی مجموعه اولیه ناشی از فروش های جزئی به چند مجموعه دار است.^{۱۵} «بعلاوه می دانیم برخی اوقات املاک در یک ولایت و سند در ولایت دیگری تنظیم شده است. همین موضوع سبب می شود تا هر ورقه که به دست آید این پرسش مطرح باشد: این ورق مربوط به کدام شهر است؟ از این رو با آنکه اسناد «مجموعه بادکوبه ای» در شیراز خریداری شده است، باز برای رفع هر ابهامی و خطایی نخست املاک و اماکن مطروحه در اسناد مورد کنجکاوی قرا می گیرد. با توجه به اینکه بر این صفحات، مهر و امضایی که محل نگارش شان را بازگو کند، وجود ندارند، لذا سراسر ترین کار، مکان یابی، اراضی و اماکن مورد معامله است. چنانکه گفته شد اسامی جغرافیایی و حتی نسبت های اشخاص همگی مربوط به الکاء فارس است.

کسی که این فردها را نوشته، با محرران قباله ها و تمسکات آشنایی داشته است. زیرا در پایان چهل و نه فقره از صورت اسناد، نام محرر آنها را مشخص کرده است. به عنوان نمونه: «خط میرزا فضل الله است.» «خط میرزا محمد،^{۱۶}» «خط حاجی میرزا کوچک،» «بخط عالیجناب آقا شیخ عبدالعلی محرر شرعیات.» در دو مورد هم متذکر شده است: «خط خارج محکمه است.» چنین اشاراتی نه تنها بیانگر این واقعیت است که این نیم ورقه ها، ماحصل کار یک «محکمه شرع» معتبر است بلکه با اتکا به اسامی همین محرران، می توان نام محکمه را مشخص نمود. چنانکه پیش از این نشان داده شد، کارگزاران محکمه اسلامی^{۱۷} چه کسانی بوده اند. از بررسی تطبیقی اسامی شناخته شده قبلی با نام حدود ده تن در فردهای ۱۲۷۴ق. معرفی شده اند لذا از روی شباهت اسامی آشکار می گردد که همچنانکه اصل اکثر قباله ها و تمسکات توسط کارگزاران محکمه اسلامی تدوین گردیده، صورت اسناد نیز توسط ثبات همان محکمه دفتری شده است.

الف. فرد تمسکات بلا وثیقه

این نیم ورقه ها را از نظر تاریخ می توان پشت سر هم قرار داد. اولین نیم ورقه، در قطع ۱۱/۵ × ۲۲/۴ سانتی متر می باشد. این ورقه مشتمل بر خلاصه بیست و دو فقره «ذمه نامه»^{۱۸} است. همانند سایر فردها، این فرد نیز با عنوانی چند سطری به خط سیاق شروع شده است (تصویر رویه فرد ۱ و رویه سایر فردها):

- «فرد تمسکات بلا وثیقه - ثبت شد. صح - [...] - نمره چهل - سنه ثیلان ثیل - تمسکات، بلا وثیقه و غیره» شدت تند نویسی در تمامی صفحات هویدا است. در اثر سرعت، کلمات نه تنها بی نقطه شده اند بلکه تعداد زیادی از کلمات از جمله «بتاریخ» «سنه» «نقد» «از مال» «بر ذمه» «شش ماهه» «رد نماید» «ولد» «تجدید» «مؤدی» «بالمناصفه» «بجهه» «شرط شد» «زمان خیار» «قبول نمود» صورتی کاملاً گرافیکی پیدا کرده اند. بعلاوه اعداد سیاقی نیز تا حدی به تغییر فرم دچار شده اند.

با توجه به اینکه اولین تمسک (/ ذمه نامه)، مربوط به اول (غرّه) محرم و آخرین ذمه نامه مربوط به ۲۹ محرم ۱۲۷۴ است، بنابراین، در این محکمه در طول سال به ازای هر دوازده ماه هجری قمری، حداکثر یک فرد به ذمه نامه های حومه اختصاص می یافته است. البته این تعداد ذمه نامه برای فارس در این سال از جهت روابط اقتصادی

و اجتماعی قرض دهندگان و مقروضان، حداقل و حداکثر میزان و مدت قرض در خور توجه است.

ب. سه فرد از حومه

سه فقره دیگر از این فردها اگرچه از نظر صوری به اولین فرد شبیه هستند اما از نظر محتوا فرق دارند. این سه فقره فرد که جمعاً در بردارنده صورت سی و دو فقره قباله با موضوع عقود مصالحه، اجاره، بیع قطعی و شرطی است. محرر، حوزه جغرافیایی آنها را «حومه» اعلام کرده است. می دانیم که «حومه» را در فارس بر دو ناحیه گفته اند، یکی حومه بهبهان که در ذیل عنوان کوه گیلویه بیاید و دیگری حومه شیراز. حومه شیراز نام محلی است که پیرامون شهر شیراز را فرا گرفته است. درازی آن از مهارلو تا خلار هفده فرسخ، پهنای آن از زرقان تا شاه بورجان هفت فرسخ و محدود است از جانب مشرق به بلوک کربال و از سمت شمال به بلوک مرو دشت و رامجرد و از طرف مغرب به بلوک کوهمره و از جانب جنوب به بلوک سیاخ و کوار. هوای حومه شیراز مایل به اعتدال، انواع میوه های سردسیری و انار و انجیر را نیکو پروراند. کشت و زرع آن گندم و جو و نخود و عدس و کنجد و پنبه و کرچک و خشخاش و شلتوک و فالیز، خربوزه و هندوانه و خیار و کدو و بادنجان و انواع بقولات است....»^{۱۴}

از این رو با توجه به بساتین و باغات واقع در «جبل دراک» «قریه دودج» «دهکره» «عقب بقعه سعدی» «قصرالدشت»^{۱۵}، «چهار موضع» و «خارج دروازه کازرون» که در این سه ورق تکرار شده است در جانب شرق و شمال شهر شیراز قرار دارند بنابراین این اوراق دربرگیرنده املاکی پیرامون و حومه شیراز است و نسبتی با حومه بهبهان ندارد. حسینی فسائی (۱۲۳۷-۱۳۱۶ق.) در مورد بلوکات فارس آورده است:

— بیاید دانست که در مملکت فارس هر ناحیتی را که دارای چندین قریه و مزارع باشد، آن را بلوک بر وزن سلوک گویند و این مملکت بر طبق نقشه فارس به اختراع نگارنده این فارسنامه بر شصت و سه بلوک قسمت گشته و هر یکی را نامی مخصوص گذاشته، حاکم و کلانتری را برای آن معین نموده، هر یک را با دیگری مداخلتی نبوده است. و اکنون رشته آن نظم گسیخته و هفت بلوک از فارس موضوع گشته، ... و شاید دو بلوک سه بلوک را به یک نفر حاکم یا یک نفر کلانتر دهند...»^{۱۶}

البته به نظر می رسد بین بلوک بندی پیشنهادی حسینی فسائی با بلوک بندی محکمه اسلامی هماهنگی کامل وجود نداشته باشد.^{۱۷} چنانکه چهار موضع امروزه بخشی از داخل شهر شیراز موسوم به قصرالدشت می باشد. بعلاوه از آنجاکه در محکمه اسلامی، «خارج دروازه کازرون» در ذیل «حومه» آمده است اما در فارسنامه ناصری در ذیل «بلوک حومه شیراز» چنین منطقه ای معرفی نشده، بنابراین، می توان گفت که «حومه» در نزد کارگزاران محکمه اسلامی، علاوه بر بلوک حومه، اراضی چسبیده به شهر شیراز نیز حومه محسوب می شده است. پس این نتیجه گیری ما را به این موضوع رهنمون می شود که این محکمه برای معاملات داخل شهر می بایست فرد جداگانه داشته باشد. یک عبارت کوتاه که بر حاشیه یک ورقه عریضه و حکم شرعی مربوط شیخ الاسلام وقت شیراز به تاریخ ۲۲ شوال ۱۳۰۹ است سبب می شود تا بر این فرضیه بیشتر اصرار ورزیم. بر این ورقه که از همین مجموعه اسناد به دست آمد، چنین نوشته است:

— «با ثبت سابق که معاملات محله میدان شاه در سنه ۱۲۹۱ باشد مقابله شد.»

در نتیجه در محکمه اسلامی، معاملات محلات شیراز^{۱۸} را به تفکیک ثبت و ضبط می کرده اند.

به هر روی بین این سه فرد از نظر تاریخی فاصله و گسستی وجود ندارد. بنابراین، می توان آنها را از نظر تاریخی پشت سر هم آورد. نخستین اینها، در برگزیده صورت دوازده فقره قباله است که ده فقره از آنها مربوط به حدفاصل ۱۷ تا ۲۹ ربیع الثانی ۱۲۷۴ و دومین مورد هم یکی به تاریخ غره جمادی الاول و دیگری مربوط به سوم همین ماه است.

(تصویر رویه و ظهر فرد ۲)

دومین فقره، در برگرفته صورت نه فقره قباله است که چهار فقره از آنها مربوط به حدفاصل دوم تا ۲۹ جمادی الاول همین سال و شش فقره دیگر مربوط به اول تا سوم جمادی الثانی است. (تصویر رویه و ظهر فرد ۳)

سومین فقره، مشتمل بر صورت ده فقره قباله است که یک فقره از آنها مربوط به حدفاصل ۱۲ جمادی الاول سال ۱۲۷۴ و نه فقره دیگر مربوط به حدفاصل چهارم تا نهم جمادی الثانی است. (تصویر رویه و ظهر فرد ۴)

ج. فرد بلوک فسا

سوای چهار فقره فردی که مربوط به سال ۱۲۷۴ ق. است یک فقره فرد هم مربوط به «بلوک فسا»^{۱۲} به دست آمده که مربوط به ششم ذیحجه ۱۳۲۱ است. اما این فرد بر خلاف افراد مذکور، تنها در بردارنده یک فقره قباله است. طول آن نیز بیش از سه برابر فردهای مزبور است. بنابراین، شاید این یکی از بلندترین فردهایی است که تا کنون به دست آمده است. این طومار ۱۱×۷۰ سانتی متر، چهار بار از بالا به پایین تا خورده تا در نهایت قطع آن در حدود همان افراد مذکور در آمده است. جمع کردن این طومار مسلماً بدین دلیل صورت گرفته تا در کنار سایر فردهای آن بلوک قابل بسته بندی باشد. تفاوت دیگر مربوط

به کلمه «صح» است. در این فرد نه تنها از عبارت «صحیح است.» به جای اصلاح معمول «صح» استفاده شده بلکه محل آن عبارت نیز که قبلاً در سمت چپ و ضمن صورت سیاقیه عنوان بود به سمت راست و ابتدای سطر اول متن تغییر یافته است.

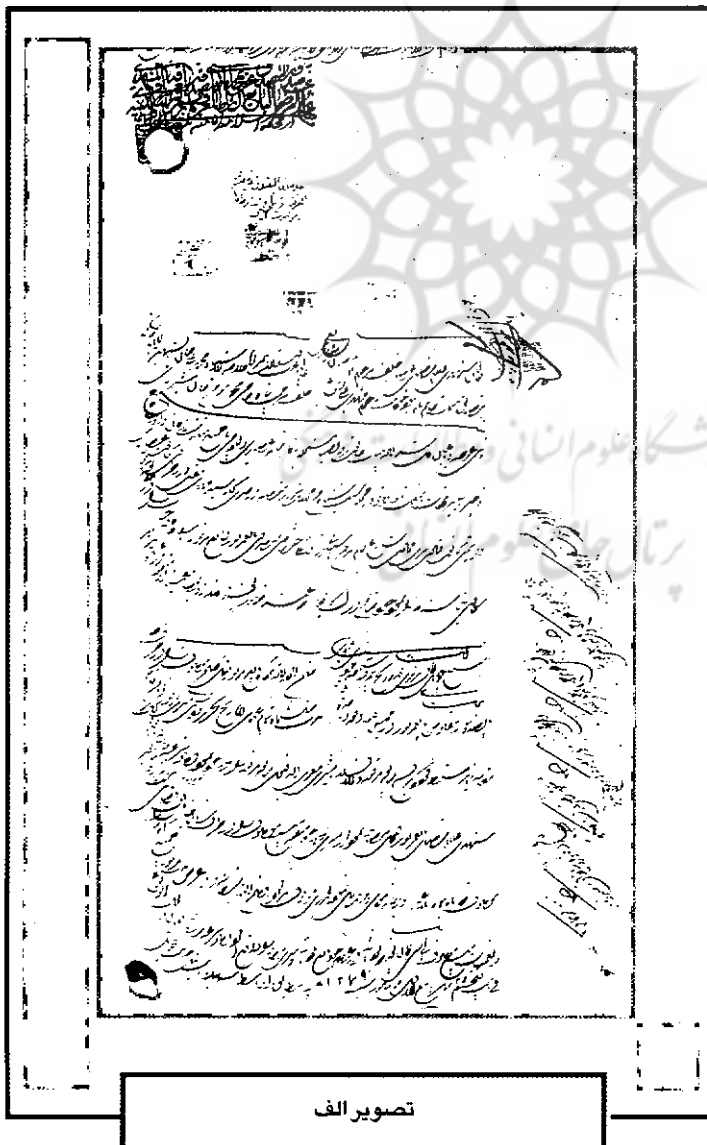
«لاشه کردن» و «اخراج»

«عقودی از قبیل اجاره، رهن و بیع شرط، محدوده زمانی دارند. امروزه حجم قابل توجهی قباله سالم و تعداد کمتری قباله لاشه شده در دست است.

به عنوان علل دوام این حجم از اسناد دو دلیل قابل طرح است:

۱. پیش بینی نیاز مجدد و احتمالی به سند در محاکم.
۲. وجود برخی از اسامی متبرکه و کراهت از امحای آنها.

میرزا شکرالله خان سنندجی مؤلف تحفه ناصری، در حین ذکر واقعه ای، درباره روش معمول لاشه کردن و ابطال تمسکات در دوره قاجاریه گزارش کوتاه و جالبی دارد:

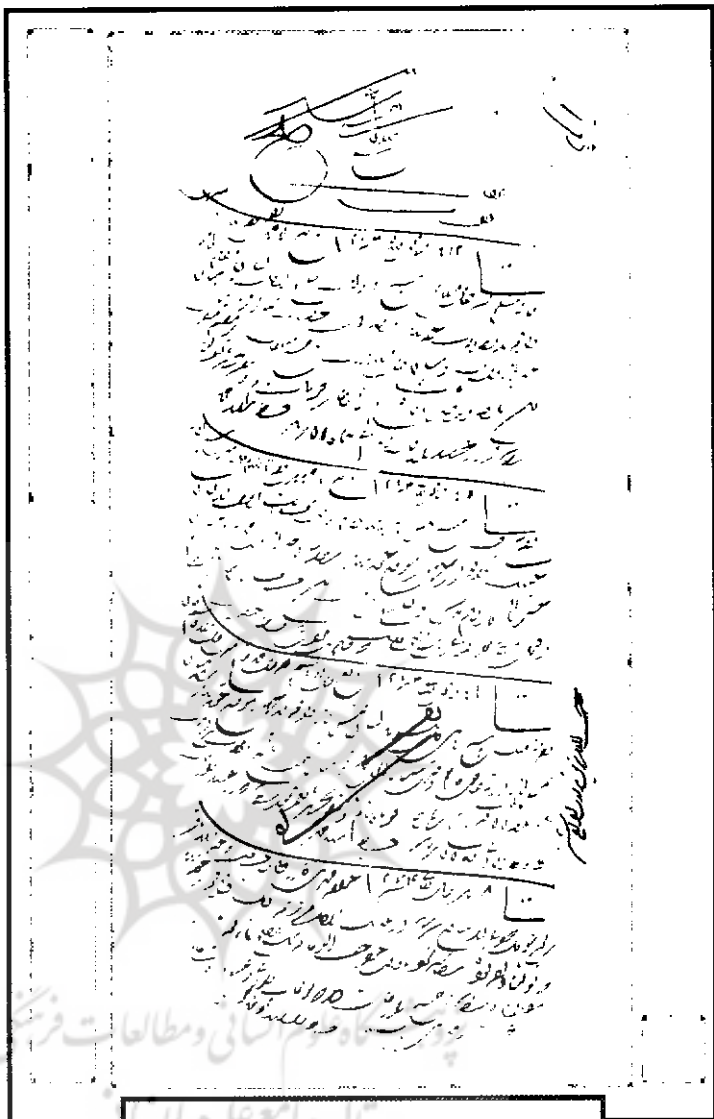

تصویر الف

«... آقا باباخان گفته است: قبض ما بدهید و امانت خودتان را ببرید. میرزا محمدحسن بدبخت قبض را بیرون آورده به دست او داده. فوری مهرش را کشیده و به چراغ زده همه را سوزانده...»

لذا در مواقعی که قرارداد مطابق ارکان و شروط مندرج خاتمه می پذیرفت، به جای از بین بردن اصل سند، سجع مهرها را می کشیدند و می سوزاندند. از این پس عقد، فسخ می شد و متعاملین نسبت به هم، دیگر تعهدی نداشتند.^{۲۸}

در مورد اسنادی که صورت آنها در کتابچه شرعیات ثبت و ضبط بود، اقدام بعدی خط زدن صورت سند و نوشتن یادداشتی در حاشیه همان صفحه بود. چنانکه محرر آقا سید صادق سنگلجی بر یکی از صفحات چنین نوشته است:

تصویر ب
شهر ذیحجه ۱۲۸۴ باطل شد و مهر جناب آفاکشیده

– «این نوشته بتاریخ یوم پنجم

شهر ذیحجه ۱۲۸۴ باطل شد و مهر جناب آفاکشیده

شد». ^{۲۹}

حال آنکه ثبات محکمه اسلامی، اصطلاح و سبک هنرمندانه‌ای داشته‌اند. صورت هشت فقره از اسناد در زمان‌های نامشخصی، ابطال شده‌است. علامت مشخصه ابطال در این فردها کلمه «اخراج» به قلم سیاقی است. (تصویر الف). این در حالی است که در تهران فسخ اسناد را با ضربدر کشیدن و حاشیه زدن نشان می‌داده‌اند. اما اگر مبیعه‌نامه مورخ ۲۵ ربیع‌الاول ۱۲۷۹ به دست نیامده بود ادامه سخن ممکن نبود. این قباله آشکار ساخت که در شیراز ابطال صورت سند با اصل سند بطور هم‌زمان تحقق می‌یافته است. بدین معنی که علاوه بر کشیدن مهر شیخ الاسلام و نوشتن کلمه «اخراج» روی یادداشتِ دفتری همان سند، بر صورت آن نیز کلمه «اخراج» را رقم می‌زده‌اند.

گفتنی است، فسخ سند مستقیماً از جانب شیخ الاسلام دیکته نمی‌شده است. چراکه در بین هشت صورت ابطالی فقط یکی به دستور مستقیم شیخ الاسلام وقت باطل گردیده است. در حاشیه صورت این سند آمده است:

– «حسب الامر شرعیتمدار اخراج شد» (← تصویر ب) ..

شاید بتوان تعداد نسبتاً زیاد کارگزاران محکمه اسلامی را به تعداد بلوکات و رسیدگی به امور مالی و معاملاتی و زراعی آنها نسبت داد. این بررسی نشان داد که کارگزاران محکمه اسلامی برای ثبت اسناد، سازوکار مشخصی داشته‌اند. آنها همانند دیوانیان، اسناد مالی و معاملاتی ایالت فارس را بر پایه بلوکات ساماندهی می‌کرده‌اند. این باریک‌بینی در قدیم‌ترین و معروف‌ترین محاکم شرع تهران مرسوم نبوده به طوری که اسناد شهرها و استان‌های گوناگون را در لابه لای ثبت می‌کرده‌اند.

در ترتیب تاریخی اسناد ثبت شده لغزش‌هایی بروز می‌کرده است که احتمالاً در کثرت و طبقه‌بندی اسناد بر مبنای هر بلوک ریشه داشته است. از این رو رعایت روزها اولویت نداشته است بلکه صرفاً بر هفته و ماه تأکید می‌شده است. و بالاخره اینکه «ثبت دفتر شود.» دقیقاً به معنی ثبت در دفتر (کتابچه) مخصوصی نبوده است بلکه اصطلاحی بوده که بر فردنویسی هم دلالت می‌کرده است.

[رویه فرد ۱:]

فرد تمسکات بلا وثیقه

ثبت _____ شد

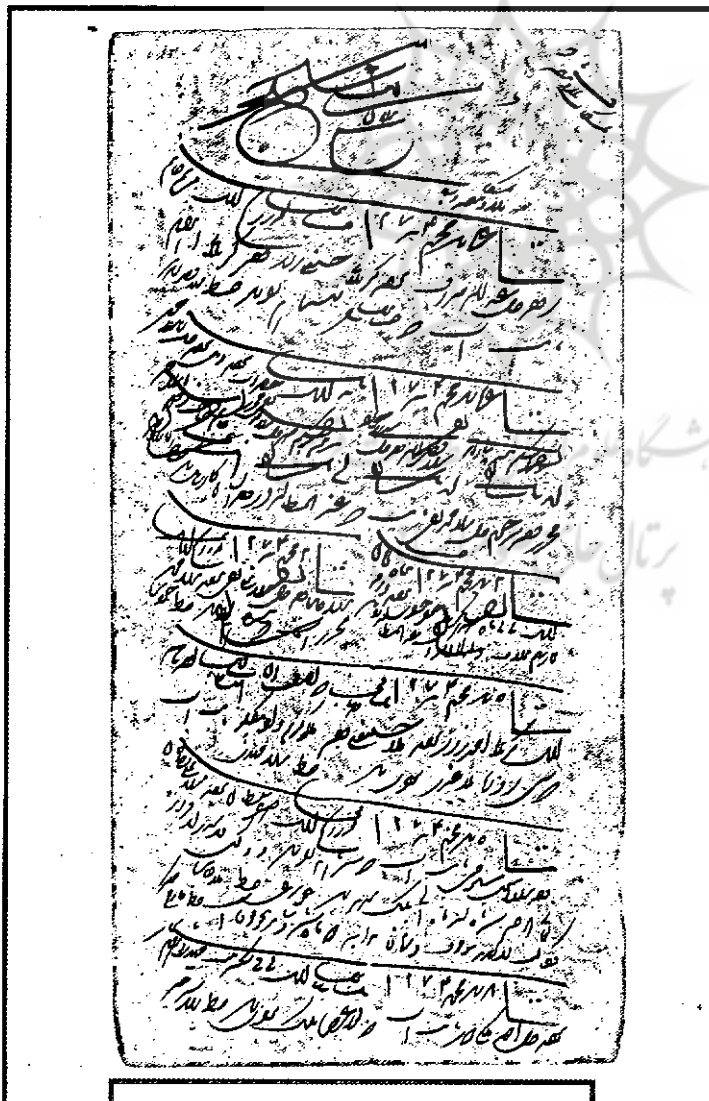
صح

[.....] نم _____ ره چهل

سنه ثیلان ثیل

تمسکات _____

بلا وثیقه و غیره

[۱:] ۱/ بتاريخ غره شهر محرم سنه

۱۲۷۴ بیست و پنج تومان^{۳۱} نقد رایج از مال
مریم خانم

۲/ زوجه حاجی عبدالله صراف بر ذمه
کریلانی حسنعلی بزاز ولد کریلانی
ابراهیم

۳/ ثابت است که بیست و پنج تومان^{۳۲}
راشش ماهه رد نماید. خط میرزا
فضل الله است.

[۲:] ۱/ بتاريخ غره شهر محرم سنه ۱۲۷۴

سی و یک تومان^{۳۳} از مال حضرات مشروحه
ذیل بر ذمه جناب آقا میرزا محمد

رویه فرد ۱

۲/

زهرا بیگم همسر مشارالیه میرزا فضل الله ولد حاجی میرزا جواد مریم بیگم صبیبه حاجی میرزا محمد تقی محرر خانم صاحب زوجة آقا میرزا محمد
 ۳۴ تومان^{۲۱} ۳۴ تومان^{۲۵} ۳۶ تومان^{۳۴} ۱۷ تومان^{۳۷}
 «اخراج» «اخراج» «اخراج» «اخراج»
 ۳/ محرر ولد مرحوم میرزا محمد تقی ثابت که عندالمطالبه در وجه ایشان کارسازی نماید. خ ط میرزا محمد.

[۳:] ۱/ بتاريخ ۲ شهر محرم سنه ۱۲۷۴ پنجاه تومان^{۳۳}

۲/ از مال بی بی ماه صبیبه کربلانی جعفر خفری بر ذمه و رقبه

۳/ آقا رستم علاف ولد آقا اکبر است عندالمطالبه رد نماید. «اخراج»

[۴:] ۱/ بتاريخ ۲ شهر محرم سنه ۱۲۷۴ ده تومان^{۳۳} نقد از مال

۲/ میرزا حسین ولد حاجی میرزا علی نقی بر ذمه میرزا محمد

۳/ محرر است که شش ماهه رد نماید. خ ط خودش. «اخراج»

[۵:] ۱/ بتاريخ ۵ شهر محرم سنه ۱۲۷۴ نود و سه تومان و پنج هزار دینار^۱ که نصف آن چهل و شش تومان و هفت

هزار دینار^۲ بوده باشد

۲/ از مال کربلانی احمد بزاز بر ذمه ملا حسینعلی ولد ملا کریم مرادبیکلو ثابت است

۳/ که سی روزه بلا عذر مؤدی نماید. خ ط میرزا مهدی..

[۶:] ۱/ بتاريخ ۵ شهر محرم سنه ۱۲۷۴ نود تومان^{۳۳} نقد رایج از مال صفر سلطان بر ذمه میرزا علیرضا خان

۲/ ولد میرزا اسمعیل مستوفی ثابت است که سه ماهه رد نماید و وکیل در تجدید از قرار

۳/ توالی؟ هر سه ماهه ماه الی یکسال تجدید نماید بنحو شرعی. خ ط ملا عباس

۴/ وکالت در تجدید موقوف و زمان شرط دو ماه بیشتر و سایر بنحو فوق است. خ ط خارج محکمه

[۷:] ۱/ بتاريخ ۸ شهر محرم سنه ۱۲۷۴ بیست و سه تومان و سه هزار دینار^{۳۳} از مال بی بی سکینه بنت مشهدی

ابراهیم نجار

۲/ بر ذمه حاجی احمد ملکی دوز ثابت است که در عرض یکسال مؤدی نماید. خ ط میرزا سید محمد.

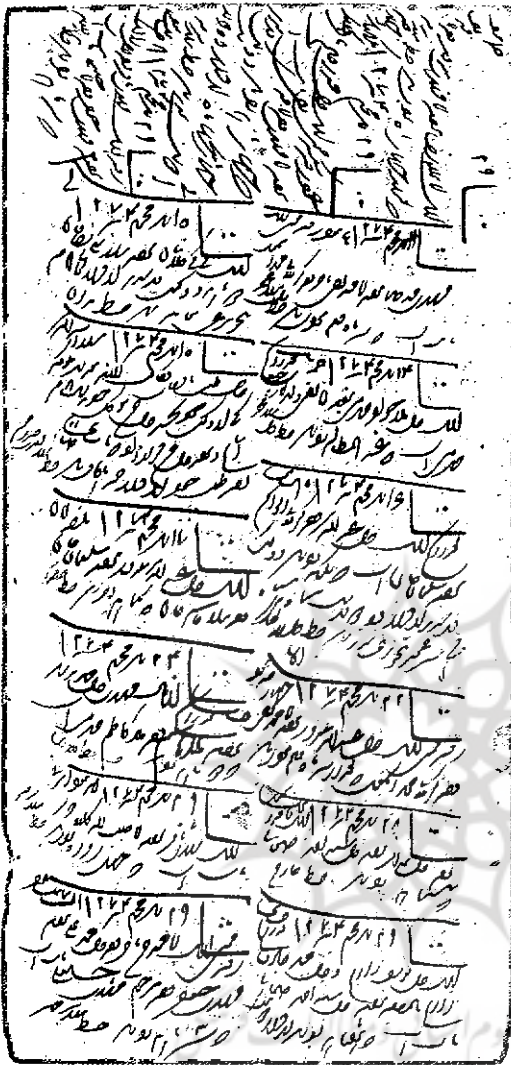
[ظهر فردا:]

[۱:] ۱/ بتاريخ ۱۱ شهر محرم سنه ۱۲۷۴ سی صد^{۳۳} عدد روپیه محل از مال

۲/ مشهدی محمد حسین بر ذمه آقا محمد تقی تاجر ولد کربلانی محمد اسمعیل

۳/ ثابت است که سه ماهه و نیم مؤدی نماید. خ ط حاجی میرزا محمود

[۲:] ۱/ بتاريخ ۱۵ شهر محرم سنه ۱۲۷۴ سی و شش تومان^{۳۵}

ظهر فردا

۱/ از مال بی بی گلابتان بر ذمه میرزا
علی رضا خان
۳/ دو ماهه وکیل در تجدید از قرار
[.....] دو من
۴/ بنحو شرعی معاینه نماید.
خط ط مدیون

[۳:] ۱/ بتاريخ ۱۴ شهر محرم سنة
۱۲۷۴ سی و پنج تومان^{۶۶} نقد رایج
۲/ از مال حاجی ملا جواد جهرمی بر
ذمه آقانی ولد آقار جعلی
۳/ جهرمی است که عندالمطالبه رد
نماید. خط ط حاجی میرزا محمود

[۴:] ۱/ بتاريخ ۱۵ شهر محرم سنة
۱۲۷۴ میرزا اسدالله ولد
۲/ حاجی طیب آقا قصاب وکالت
دارند مقدار یک وقف^{۶۷}
۳/ گی از وکیل خود به جهت حاجی
حسن موکل خود هر سال دو بیست من
۴/ ابتیاع و بر ذمه حاجی حسن قرار داد
که یک صد و شانزده تومان و پنج هزار دینار
۵/ نقد طلب خود از قرار حجت

باز یافت نماید. خط ط میرزا مشهدی محمد

[۵:] ۱/ بتاريخ ۱۶ شهر محرم سنة ۱۲۷۴ یک صد و هفده تومان^{۶۸}
۲/ نقد رایج از مال حاجی عبدالله ولد کربلائی ابراهیم
۳/ بر ذمه سلیمان خان است که یک ماهه رد نماید و وکیل
۴/ در تجدید از قرار ده دو در سال شش ماه به شش ماه
۵/ الی بیشتر بنحو شرعی تجدید نماید. خط ط حاجی میرزا کوچک

[۶:] ۱/ بتاريخ ۱۷ شهر محرم سنة ۱۲۷۴ یکصد تومان
۲/ از مال حاجی عبدالله پیلهور بر ذمه سلیمان خان
۳/ ولد میرزا قاسم خان که یک ماهه رد نماید. خط ط حقیر است.

[۷:] ۱/ بتاریخ ۲۲ شهر محرم سنه ۱۲۷۴ چهارصد^{۳۳} عدد
 ۲/ رویه محل از مال حاجی عبدالله پيله ور بر ذمه آقا محمد تقی
 ۳/ ولد کربلائی محمد اسمعیل که بعد از سه ماه و نیم مؤدی نماید.

[۸:] ۱/ بتاریخ ۲۴ شهر محرم سنه ۱۲۷۴
 ۲/ شصت و پنج تومان^{۳۴} نقد رایج از مال مشهدی حاجی محمد بزاز
 ۳/ بر ذمه ملا هاشم ولد ملا کاظم جهرمی است
 ۴/ که دو ماهه رد نماید. خ— ط ملا عباس

[۹:] ۱/ بتاریخ ۲۸ شهر محرم سنه ۱۲۷۴ بیست تومان از مال آقا محمد اسمعیل
 ۲/ ولد حاجی عبدالله بر ذمه حاجی سید احمد صفادی
 ۳/ که شش ماهه رد نماید. خ— ط خارج

[۱۰:] ۱/ بتاریخ ۲۹ شهر محرم سنه ۱۲۷۴ چهار^{۳۵} عدد اشرفی
 ۲/ از مال مشهدی باقر بر ذمه آقا حبیب الله کلاهدوز
 ۳/ ثابت است که چهل روزه مؤدی نماید. خ— ط میرزا سید محمد

[۱۱:] ۱/ بتاریخ ۲۹ شهر محرم سنه ۱۲۷۴ پانزده تومان^{۳۶} نقد رایج
 ۲/ از مال حاجی یوسف زارع و حاجی محمد صادق
 ۳/ زارع بالمناصفه بر ذمه حاجی سید احمد صفادی
 ۴/ ثابت است که هفت ماهه رد نماید. از قراز دو تمسک.

[۱۲:] ۱/ بتاریخ ۲۹ شهر محرم سنه ۱۲۷۴ یک هزار و بیست^{۳۷} عدد
 ۲/ رویه محل از مال آقا محمد حسن تاجر ولد حاجی محمد علی بر ذمه
 ۳/ مشهدی جعفر ولد مرحوم مشهدی حسن علی ثابت است
 ۴/ که سه ماهه رد نماید. خ— ط میرزا سید محمد
 [ادامه در فراز ظهر:]

[۱۳:] ۱/ بتاریخ ۲۹، پانصد^{۳۸} عدد
 ۲/ از مال آقا میرزا رضا بر ذمه آقا مشهدی پيله ور ولد آقا محمد تقی
 ۳/ که بعد از چهار ماه مؤدی نماید. خ— ط میرزا سید محمد.

- [۱۴]: ۱/ بتاریخ ۲۹ شهر محرم سنه ۱۲۷۴ یک هزار و چهار صد
 ۳/ عدد رویه سکه محل از مال حاجی محمدرحیم تاجر کلاً
 ۴/ بر ذمه آقا مشهدی ولد آقا محمدتقی ثابت است
 ۵/ که چهار ماهه رد نماید و وکیل در تجدید
 ۶/ چهار ماه به چهار ماه از قرار ده دو در سال
 ۷/ الی دو سال تجدید نماید. خط میرزا سید محمد

- [۱۵]: ۱/ بتاریخ ۲۹ شهر محرم سنه ۱۲۷۴ دویست و بیست و پنج^{۵۵} عدد
 ۲/ رویه از مال مشهدی باقر ولد حاجی [.....]
 ۳/ بر ذمه مشهدی جعفر ولد آقا حسینعلی ثابت است
 ۴/ که سه ماهه رد نماید. خط میرزا فضل الله

[رویه فرد ۲:]

فرد حومه

ثبت شد

صح

[.....] نم^{۵۶} ره چهل^{۵۶}

سنه یلان تمسکات

حومه

- [۱]: ۱/ بتاریخ ۲۱ شهر ربیع الثانی سنه ۱۲۷۴ بایع: آقا شهریار قصرالدشتی؛ مشتری: حاجی سید حسن سمسار شیرازی؛

- ۲/ مبیع: بیست و پنج^{۵۷} انجیر از باغ عموخانی قصرالدشت؛ ثمن: ده تومان^{۵۸}؛ زمان خیار: ده^{۵۹} ماه تمام
 ۳/ و بقیه به جهت شرط شده که از عهده اخراجات الباقی (؟) [.....] برآید. خط میرزا عباس.

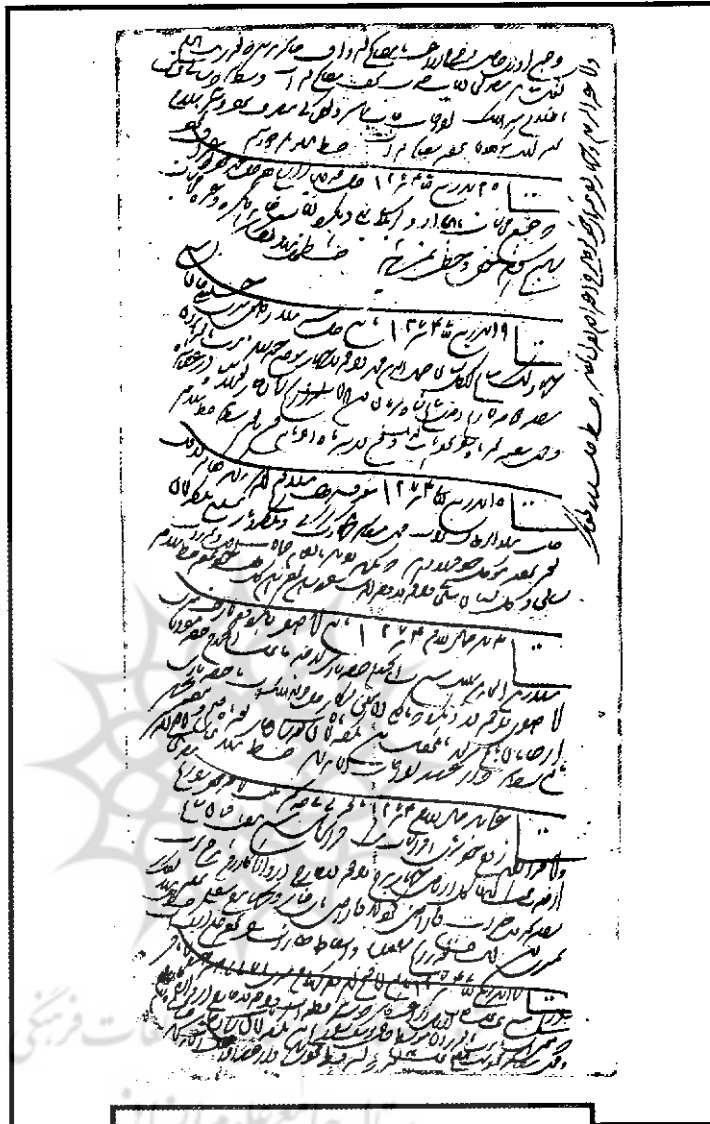
- [۲]: ۱/ بتاریخ ۲۰ شهر ربیع الثانی سنه ۱۲۷۴ بایع: آقا محمدرضا ولد حاجی فتحعلی بزاز؛ مشتری: حاجی تقی
 ۲/ ولد کربلائی ابوالحسن؛ مبیع: نصف مشاع از کل باغ [.....] رئیس مقیمی واقعه در جبل دراک متصله به جبل
 ۳/ و حدی بستان آقا جعفر و حدی بستان آقا رضا و آقا صفر؛ ثمن: شصت و پنج تومان^{۶۰} نقد رایج و اسقاط
 ۴/ خیارات را نموده ضامن درک است که از عهده برآید و حاجی تقی
 ۵/ قبول نمود. خط میرزا محمد.

- [۳]: ۱/ بتاریخ ۲۰ شهر مزبور؛ بایع: حاجی تقی مزبور؛ مشتری: آقا محمدرضا مزبور؛ مبیع: نصف مشاع
 ۲/ از کل بستان مرقومه ابتیاعی خود را که کل باغ دو هزار^{۶۱} اصله کروم بخش^{۶۲} است و دوازده اصله انجیر؛
 ۳/ به ثمن چهل و پنج تومان نقد؛ زمان خیار: یکسال تمام و بقیه به جهت بایع مزبور شرط شد. خط حقیر

است. «اخراج»

[۴]: ۱/ بتاريخ ۱۹ شهر ربيع الثاني سنة ۱۲۷۴ بايع: آقا لطفعلی قصرالدشتی؛ مشتری: آقا ابراهيم؛ مبيع: چهار دانگ ۱/۲ از کل خانه قصرالدشت که معين است به ضمانت آقا محمدباقر ولد ملا آقابابا؛ ثمن: چهارده تومان^{۶۴}؛ زمان خيار: ۳/ هشت ماه تمام بقيه به جهت بايع مزبور (۹) قبول کرد از مشتری ماهی دو هزار تومان، خ — ط — میرزا سید محمد.

[۵]: ۱/ بتاريخ ۲۹ شهر ربيع الثاني سنة ۱۲۷۴ بايع: میرزا آقای طبیب ولد حاجی سید محمد؛ مشتری: حاجی محمد حسین تاجر ۱/۲ صراف؛ مبيع: دو دانگ از کل هر یک مزرعتین آب خانی و

رویه فرد ۲

آب تلخان با دو دانگ

۳/ از کل مزرعة سلمانی واقعه در عقب بقعة سعدی با شرب تابعه بر آن از قنات که مستغنی از تحدید است ۴/ با چهار صد^{۶۵} من؛ ثمن یک صد و شانزده تومان ۶۵ نقد رایج؛ زمان خيار: یکسال و چهار ماه تمام و بقيه به جهت بايع مزبور شرط شد. خ — ط — میرزا محمد.

[۶]: ۱/ بتاريخ ۲۵^{۶۶} شهر ربيع الثاني سنة ۱۲۷۴ رئیس مددعلی قبول نمود از سرکار میرزا ابوالحسن خان ۲/ مشیرالملک وکیل جنابان آقا عبدالجواد و آقا عطاءالله ولدان حاجی محمدجعفر مجتهد منافع و مداخل ۳/ سه ساله کل قریة دودج واقعه در حومه شیراز سوای اطواد^{۶۷} واقعه در آن که معين (۹) است ۴/ بمال الصلح سالی بیست و یک^{۶۸} من اجناس که سال به سال مؤدی نماید و متوجهات دیوانی کلاً با موکلان

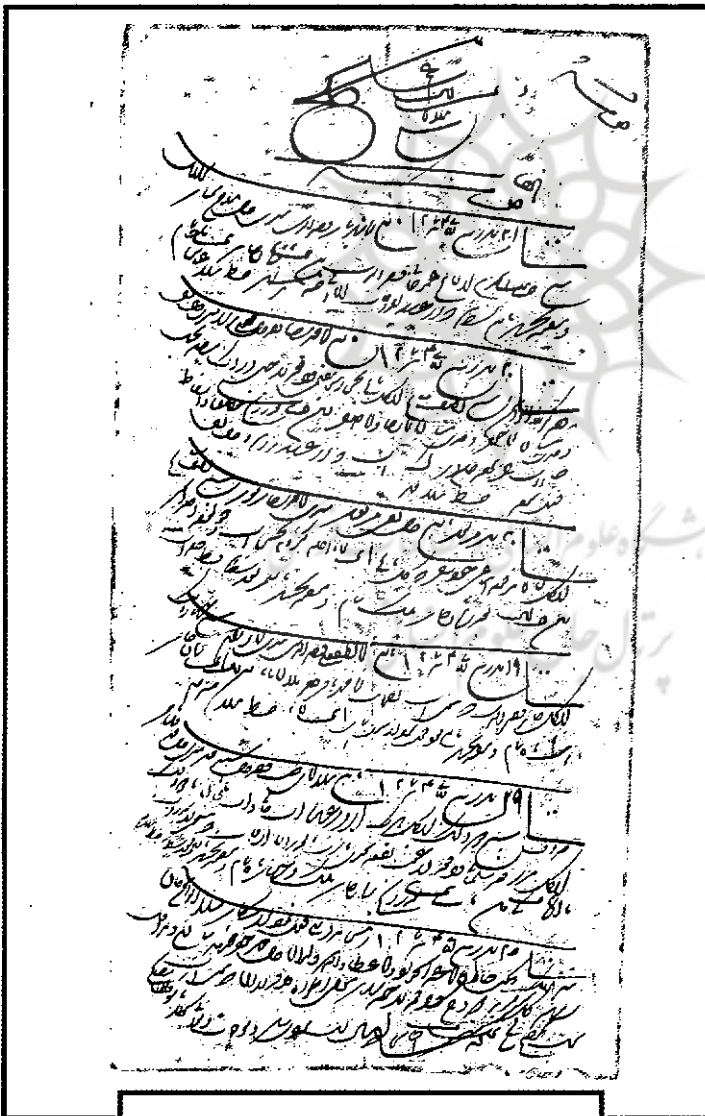
مصالح «اخراج»

[ظهر فرد ۲:]

- ۱/ و جمع آوری حاصل و خرج زراعت با مصالح له و آفت چنانچه برسد که بقدر مال الصلح
- ۶/ به عمل بیاید [.....] از بابت جذب (؟) سود (؟) مصالح له است و شرط شده که سالی نود و نه تومان^{۹۸}
- ۷/ به اطلاع مشیرالملک اخراجات [....] نماید و به عوض گی متصرف شود و سه هزار من
- ۸/ به جهت از مال موکلان بر ذمه مصالح له است. خــــط [.....]

[۱:] ۱/ بتاریخ ۲۵ شهر ربیع الثانی سنه ۱۲۷۴ حاجی محمد حسین زارع ولد حاجی محمد جواد اعتراف نمود که جمیع محاسبات مابین او و کربلانی علی دهکره از بابت خانه دهکره و غیره محاسبات

۳/ بهیچ وجه حقی و حظی نمی باشد. خــــط حاجی میرزا محمد ظاهر (؟)

[۲:] ۱/ بتاریخ ۱۹ شهر ربیع الثانی سنه ۱۲۷۴ بایع: حاجی سید میرزا رضوی؛ مشتری: حسینعلی خان؛ مبیع: ۲/ چهار دانگ مشاع از کل بستان جمال الدین محمد واقعه در چهار موضع حومه شیراز با شرب تابعه بر آن ۳/ متصله دو حد بشارع و حدی بیاغ شاه پریان (؟)؛ ثمن: دو بیست تومان^{۹۹} نقد رایج؛ زمان خیار: بعد از شش ماه در عرض سه ماه ۴/ و قبول [.....] بعد ماه راسی و یک و ۷۱ و فسخ در سه ماه آخر [.....] شرط شد. خــــط میرزا محمد

[۳:] ۱/ بتاریخ ۱۵ شهر ربیع الثانی سنه ۱۲۷۴ معترف شد حاجی ملا فتح الله بر آنکه وکالت از قبل

- ۲/ جناب میرزا ابوطالب نواب قبول مصالحه یک چارک^{۷۱} گی و یک صد دینار به مبلغ یک صد تومان
 ۳/ نقد بر ذمه موکل خود قرار دهد که یک ساله رد نماید بانضمام پانصد تومان^{۷۲}
 ۴/ سالی و کل بستان سلمانی واقعه در قصرالدشت را که رهن بوده رهن کل طلب خود نموده. خط میرزا

محمد

خط میرزا ابوطالب نواب قبول مصالحه یک چارک گی و یک صد دینار به مبلغ یک صد تومان نقد بر ذمه موکل خود قرار دهد که یک ساله رد نماید بانضمام پانصد تومان سالی و کل بستان سلمانی واقعه در قصرالدشت را که رهن بوده رهن کل طلب خود نموده. خط میرزا

- [۴:] ۱/ بتاريخ ۳ شهر جمادی الاول سنه ۱۲۷۴؛ بایع: آقا اصغر دهکره ولد آقا رجب؛ مشتری:
 ۲/ میرزا زین العابدین شیرازی؛ مبیع: شصت^{۷۳} انجیر من حصه غارسی از جمله یک صد و بیست^{۷۵}
 انجیر من حصه مفروزه
 ۳/ آقا صفری واقعه در دهکره که مالکی آن متعلق به سرکار حاجی قوام الملک است تا حصه غارسی
 ۴/ از خیابان باغ مزبور با ملحقات؛ ثمن: یکصد تومان^{۷۶} نقد؛ زمان خیار: نه^{۷۷} ماه و نیم و بقیه به
 ۵/ بایع شرط شد که از عهده اخراجات آن برآید. خط میرزا عباس
 جهت

- [۵:] ۱/ بتاريخ غره شهر جمادی الاول سنه ۱۲۷۴؛ بایع: بی بی خدیجه بنت آقا محمد جعفر زارع به تصدی
 آقا فتح الله
 ۲/ و آقا محمد ابراهیم زوج خود؛ مشتری: افراسیاب بیک فراش باشی؛ مبیع: هفت فیمان^{۷۸} مشاع
 ۳/ از جمله بیست و شش^{۷۹} فیمان کل اراضی چهار برج واقعه در خارج دروازه کازرون بدون شرب
 ۴/ متصله به جدول خیرات و اراضی کرد آباد و اراضی پای چنار و به چهار برج سفلی تخلیه؟
 ۵/ به مشتری آن پنجاه و چهار تومان^{۸۰} نقد رایج [.....] و اسقاط خیارات را نموده ضامن درک است. خط
 میرزا کوچک

- [۶:] ۱/ بتاريخ ۱۷ شهر ربیع الثانی سنه ۱۲۷۴؛ بایع: آقا فتح الله ولد کربلانی حسن؛ مشتری: آقا بی بی صبیبه
 آقا باقر
 ۲/ زارع؛ مبیع: بیست و دو^{۸۱} فیمان اراضی زراعتکار که سه قطعه است واقعه در خارج دروازه کازرون
 ۳/ که معین است با شرب تابعه بر آن به توسط حاجی یوسف زارع؛ ثمن: یک صد تومان^{۸۲}؛ زمان خیار: پانزده^{۸۳}
 ماه تمام
 ۴/ و قبول مصالحه نموده بمال الصلح بیست تومان^{۸۴} نقد که به سه قسط مؤدی نماید و از عهده اخراجات آن
 برآید.

[ادامه تمسک در حاشیه سمت راست:]

- ۵/ - و آقا عبدالرحیم و چهار نفر همشیره های خود بوضوح اعترافهم تصدیق نمودند. خط حاجی میرزا
 کوچک

[رویه فرد ۳:]

فرد حومه

ثبت شد

صح

[....] نم [.....] ره چهل ۸۵

سنه نیلان

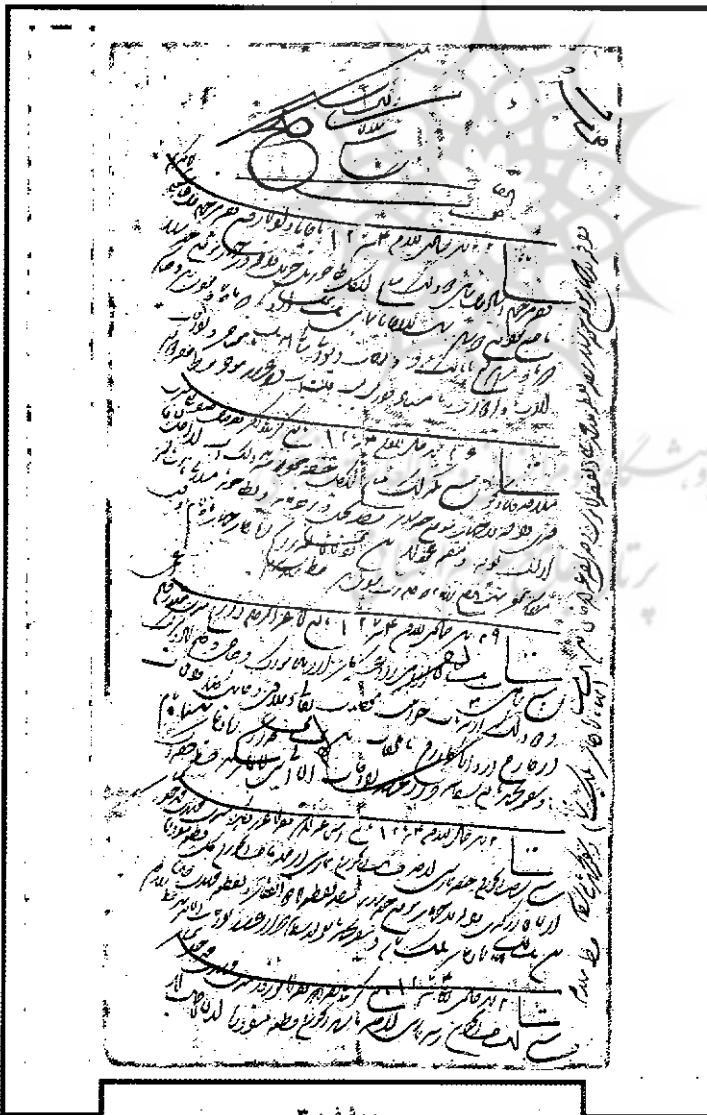
تمسکات

حومه

[۱:] ۱/ بتاریخ ۲۲ شهر جمادی الاولی سنه ۱۲۷۴ اجاره داد آقارفع ولد مرحوم حاجی عباسعلی به آقا کریم
۲/ ولد مرحوم استاد حاجی تمامی دو دانگ مشاع از کل طاحونه تل حوری (؟) واقعه در چهار موضع حومه شیراز

۳/ با جمیع توابع دو ساله به
مال الاجاره تمامی بیست و سه^{۸۶}
آردگی (؟) که ماه به ماه مؤدی نماید و
چنانچه

۴/ دو ماه بدهد فسخ با مالک است و
توقعات دیوانی سالی سی و هفت
تومان ۸۷ با مستأجر و اخراجات
۵/ آلات و ادوات با مستأجر [.....]
..... در عهده موجر. خط
حاجی داود (؟)

[۲:] ۱/ بتاریخ ۲۶ شهر
جمادی الاولی سنه ۱۲۷۴ بابع: کربلایی
اکبر ولد حاجی صفرعلی؛ مشتری:
۲/ میرزا [.....] انجو؛ مبیع:
یکدانگ مشاع از کل حصه خود که سه
دانگ است از اصل بستان

۳/ قندی واقعه در چهار موضع
حومه شیراز متصله به جبل و رودخانه و
به طاحونه میرزائی با شرب تابعه
۴/ از آب لوله و مقسم محمودآباد؛
ثمن: ده تومان^{۸۸} نقد رایج؛ زمان خیار:
چهار ماه تمام و قبول

رویه فرد ۳

۵/ مصالحه نمود بمال الصلح هزار ۸۹ دینار که ختم مدت مؤدی نماید. خ ط میرزا سید محمد.

[۳:] ۱/ بتاریخ ۲۹ شهر جمادی الاولی سنه ۱۲۷۴ بایع: آقا عبدالرحیم زارع؛ مشتری: میرزا رحیم اعمی؛

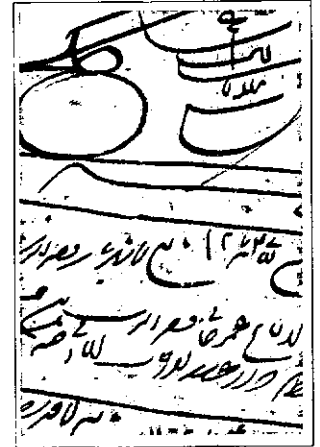
۲/ مبیع: تمامی سی و شش "فیمان اراضی زراعتکار از زمین مورک (؟) و حاجی و حکیم (؟) آباد و شرکت

۳/ و دو دانگ از سه باب حوانیت مفضلات بقالی و علافی و خبازی (؟) کلاً واقعات

۴/ در خارج دروازه کازرون با ملحقات؛ ثمن: نو دو تو مان "نقد رایج؛ زمان خیار: شش ماه تمام؛

۵/ و بقیه به جهت بایع شرط شده که از عهده اخراجات آن الی سی تومان برآید. خ ط حقیر

است. «اخراج»

[۴:] ۱/ بتاریخ ۲ شهر جمادی الاولی سنه ۱۲۷۴ بایع: رئیس عبدالله ولد آقا عزیز دهکره؛

مشتری: مشهدی محمد جعفر سمسار؛

۲/ مبیع: شصت آبخو رو ن ۹۳ حصه غارسی از جمله هفتاد و پنج "آبخو رو ن غارسی از جمله

یک صد و پنجاه "آبخو رو ن کل قطعه مفرو زه

۳/ از بستان زرگری واقعه در چهار موضع حومه شیراز متصله به قطعه آقا ذوالفقار و به قطعه

مشهدی حسین؛

۴/ ثمن: چهل و سه تومان و هزار دینار ۹۶؛ زمان خیار: یک سال تمام و بقیه به جهت بایع شرط شده که از عهده

اخراجات آن برآید. خ ط میرزا محمد..

[۵:] ۱/ بتاریخ ۲ شهر جمادی الثانی سنه ۱۲۷۴ بایع: کربلائی نصرالله ولد آقا نوروز؛ مشتری: مشهدی

محمد جعفر سمسار؛

۲/ مبیع: پنجاه و چهار "آبخو رو ن رسد غارسی از جمله یک صد و هشتاد ۹۸ آبخو رو ن قطعه مفرو زه از بستان

جمال آباد [ادامه متن در حاشیه سمت راست:]

۳/ واقعه در چهار موضع حومه شیراز متصله به قطعه ملا محمد علی و به قطعه آقا موسی و حدی به حصه

عبدالله خان؛ ثمن: سی و هفت تومان و دو هزار دینار "؛ زمان خیار: یک سال تمام و بقیه به جهت بایع شرط شد.

خ ط میرزا محمد

[ظهر فرد ۳:]

[۱:] ۱/ بتاریخ غره شهر جمادی الثانی سنه ۱۲۷۴، پنجاه تومان "از مال میرزا مهدی نوری بر ذمه [....] رقیه خانم

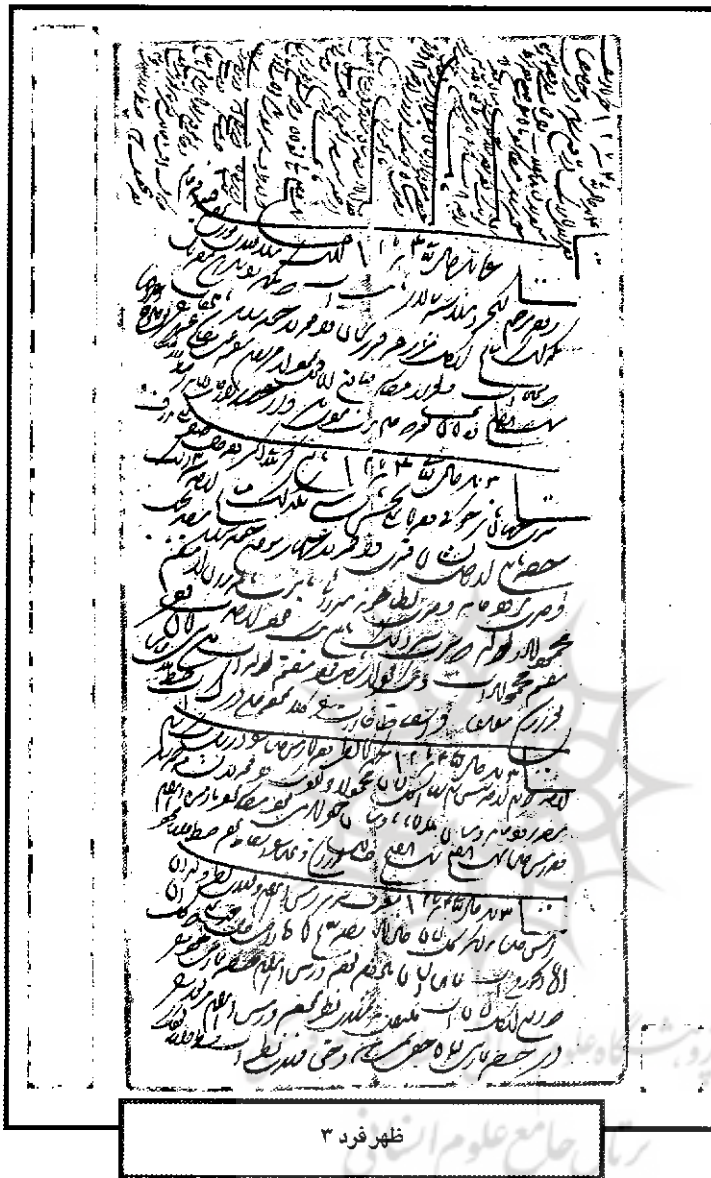
۲/ زوجه مرحوم کیخسرو و میرزا سپه سالار ثابت است که یک ساله رد نماید رهن (؟) نموده تمامی

۳/ یکدانگ مشاع از کل مزرعه قدریجان (؟) واقعه در حومه شیراز با ملحقات

۴/ که معین است و مقدار مصالحه منافع آن قبول نموده اند [....] بقیه عمل مصالحه عنه را بوضوح اعترافها

۵/ بمال الصلح ده تومان "نقد که ختم مدت مؤدی نماید و از عهده اخراجات آن برآید. خ ط حاجی میرزا کوچک.

[۲:] ۱/ بتاریخ ۳ شهر جمادی الثانی سنه ۱۲۷۴ بایع: کربلائی اکبر ولد حاجی صفر علی نداف؛

ظهر فرد ۳

۲/ مشتری: جهان ماه بر جوکی ولد
 آقا علی خدابخش؛ مبیع: یکدانگ
 مشاع از جمله سه دانگ
 ۳/ حصه بایع از اصل بستان قندی
 واقعه در چهار موضع حومه شیراز
 متصله به جبل
 ۴/ و حدی به رودخانه و حدی به
 طاحونه میرزائی با شرب تابعه بر آن از مقسم
 ۵/ محمد آباد و لوله که شرب سه دانگ
 بایع یک فرد^{۱۳} از جمله شصت^{۱۴} فرد
 ۶/ مقسم محمد آباد است و یک
 فرد از شصت فرد مقسم لوله است؛
 ثمن: سی تومان
 ۷/ نقد رایج مؤدی نماید و اسقاط
 خیارات را کلاً نموده ضامن درک است.
 خط ملا عباس

[۳:] ۱/ بتاریخ ۳ شهر جمادی الثانی
 سنه ۱۲۷۴، به جهت آقا نظر ولد آقارئیس
 حسین را در تمامی یک سهم
 ۲/ از جمله دو سهم از جمله شش
 سهم سهام کل بستان محمود آباد فولاد
 بیک واقعه در شیب (؟) من حومه شیراز

۳/ متصله به رودخانه و بستان ملا آقا بابا و
 بستان جعفر آباد می شود مصالحه نمود با رئیس ابراهیم

۴/ ولد رئیس حسین بمال الصلح^{۱۵} چهل و پنج تومان^{۱۶} نقد رایج و [....] اسقاط نموده. خط حاجی ملا محمود.

[۴:] ۱/ بتاریخ ۳ شهر جمادی الثانی سنه ۱۲۷۴، معترف شدند رئیس ابراهیم و مشهدی نظر ولدان
 ۲/ رئیس حسین بر آنکه کل بستان حسین آباد متصله بیباغ آقا و اراضی حاجی محمد علی که کل آن
 ۳/ چهار صد^{۱۷} آبخورون است مابین ایشان بالمناصفه بوده و رئیس ابراهیم حصه غارسی خود را
 ۴/ که ربع از کل بستان است منتقل به مشهدی نظر نموده و رئیس ابراهیم مزبور را
 ۵/ در حصه غارسی ایشان حقی نمی باشد و حق مشهدی نظر است. خط حاجی میرزا کوچک.
 [در فراز ظهر:]

[۵:] ۱/ بتاریخ ۴ شهر جمادی الثانی سنه ۱۲۷۴، به جهت آقا یوسف

- ۲/ ولد مشهدی آقا بزرگ در منافع سه ساله در حصص
 ۳/ متعلقه از بساتین مفصلات واقعات در قصرالدشت
 ۴/ حومه شیراز مصالحه نمود با آقا عوضعلی ولد کربلائی محمدعلی
 ۵/ سی^{۱۷}
 ۶/ کوشک [.....] میرزا جعفری و بستان معزآباد
 ۷/ از جمله دویست و شصت^{۱۸} آبخورون غارسی واقع (۴) بالا شاعه
 ۸/ یک صد و سی^{۱۹} آبخورون
 ۹/ حصه مفروزه از بستان معزآباد مزبور متصل به کوشک مزبور
 ۱۰/ و حدی به شاه کوشک نوروز از جمله دویست^{۲۰} آبخورون
 ۱۱/ یک صد^{۲۱} آبخورون منهای^{۲۱}
 ۱۲/ سی^{۲۲}
 ۱۳/ جلالآباد متصله به بستان میرزا جعفری و به باغ مشهدی باقر
 ۱۴/ از جمله شش صد آبخورون کل آن
 ۱۵/ یک صد و ده^{۲۳} آبخورون
 ۱۶/ بمال الصلح سالی نود تومان و دویست من [.....] و بیست و پنج^{۲۴} [.....]
 ۱۷/ که از ظرف سه [ماه] مؤدی نماید توقعات دیوانی با مصالح
 ۱۸/

در سرطان ————— در برج اسد ————— در برج سنبله و میزان
 بیست تومان^{۲۴} بیست و پنج تومان^{۲۵} بیست تومان^{۲۶}

- ۱۹/ و چنانچه به موقع مزبور کوتاهی نماید فسخ با مصالح
 ۲۰/ چنانچه به سبب آفت یا چپاول کسر نماید بقدر مال الصلح
 ۲۱/ وجه به تخفیف باشد. خست میرزا مشهدی داود (۴)

[رویه فرد ۴:]

فرد حومه

ثبت شد

صح

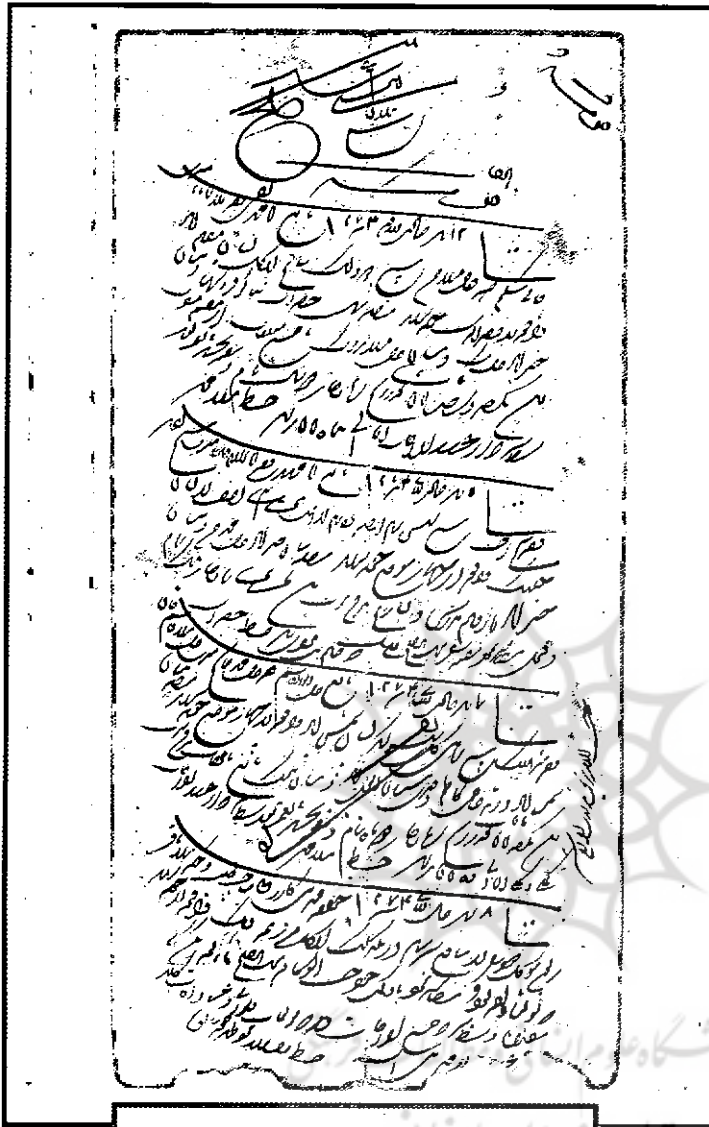
[.....] نم ————— ره چهل ۱۱۹

سنه ثیلان

تمسکات

حومه

- [۱:] ۱/ بتاريخ ۱۲ شهر جمادی الاول سنه ۱۲۷۴ بايع: آقا محمدتقی ولد ملا آقاابا؛ مشتری:
 ۲/ جانی بیگم صبیبه حاجی میرزا حسن؛ مبیع: دو دانگ مشاع از کل بستان مقیم آباد

رویه فرد ۴

۳/ واقعه در قصرالدشت حومه شیراز متصله به مال حضرات تنباکوفروشها و بستان

۴/ خیرآباد حاجی بیک و بستان حاجی میرزا بزرگ با جمیع متعلقات از مقسم مقرب (۴)؛

۵/ ثمن: یکصد و شصت تومان نقد رایج؛ زمان خیار: دو سال تمام و بقیه به جهت بایع مزبور

۶/ شرط شده که از عهده اخراجات آن الی پنجاه تومان برآید. خط میرزا محمد.

[۲:] ۱/ بتاريخ ۵ شهر جمادی الثانی سنه ۱۲۷۴ بایع: آقا مهدی ولد آقا غلامحسین؛ مشتری: شیخ آخوند

۲/ ولد شیخ رجب؛ مبیع: شش سهم از جمله ده سهم اراضی سی و دو سهم نصف از بستان

۳/ جبلک (۴) واقعه در چهار موضع حومه شیراز متصله [به] بستان خیرآباد حاجی محمدحسن و بستان

۴/ خیرآباد آقا رحیم مدرس و بشارع بدون شرب؛ ثمن: دوازده تومان^{۳۳}؛ زمان خیار: یکسال تمام

۵/ و قبول مصالحه نمود بقیه را بمال الصلح سی و سه تومان^{۳۳} که ختم مدت مؤدی نماید. خط حقیر است.

[۳] ۱/ بتاريخ ۷ شهر جمادی الثانی سنه ۱۲۷۴ بایع: حاجی ابوالقاسم ولد حاجی محمدصالح؛ مشتری: حاجی میرزا قاسم خان

۲/ ولد مشیرالملک؛ مبیع: تمامی کل ششدهانگه بستان شمس آباد واقعه در چهار موضع حومه شیراز متصله به بستان

۳/ شمس آباد ورثه حاجی کاظم و حدی به بستان ابولآباد و به بستان نیمک؟ بایع با ملحقات بدون شرب؛

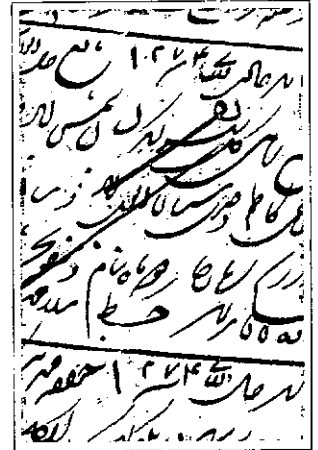
۴/ ثمن: یک صد تومان^{۳۳} نقد رایج؛ زمان خیار: دو ماه تمام و بقیه به جهت بایع مزبور شرط شده که از عهده اخراجات

۵/ ملکی و ملکی آن الی ده تومان برآید. خط میرزا محمد «اخراج»

[در حاشیه:] «حسب الامر شریعتمدار اخراج شد.»

- [۴]: ۱/ بتاریخ ۸ شهر جمادی الثانی سنه ۱۲۷۴ خواجه محمدنبی کازرونی صاحب طلب؛ خواجه (؟) میرزا باقر
 ۲/ مدیون موکل خود را در منافع سه ساله در یکدانگ از کل مزرعه دهک واقعه در حومه شیراز
 ۳/ داده بود مصالحه نمود با وکیل خود حسب الوکاله بمال الصلح یک صد تومان^{۳۱} نقد [.....] کی
 ۴/ [.....] و شرط شد که جمیع اخراجات [.....] و توقعات دیوانی و غیره [.....] کلاً
 ۵/ [بر عهده خواجه] محمدنبی است. خــــط حاجی میرزا محمد طاهر [.....] سابق.

[ظهر فرد ۴:]

- [۱]: ۱/ بتاریخ ۴ شهر جمادی الثانی سنه ۱۲۷۴ بایع: ^{۳۲} حاجی محمد ولد حاجی مهدی؛
 مشتری: حاجی شیخ زین العابدین؛
 ۲/ مبیع: سی صد و چهل^{۳۳} من از جمله چهار صد و سی و پنج^{۳۴} آبخورن بستان زرسک (؟)
 واقعه در قصرالدشت حومه شیراز
 ۳/ متصله به خیرآباد حاجی ایمانی (؟) بدون شرب؛ ثمن: یک صد و چهل و سه تومان^{۳۵}؛ زمان
 خیار: دو سال تمام که هر قدر

۴/ [.....] برگردد و بقیه به جهت بایع شرط شد. خــــط حاجی ملا جواد «اخراج»

- [۲]: ۱/ بتاریخ ۹ شهر جمادی الثانی سنه ۱۲۷۴ بایع: قائد گردون (؟) دهکره ولد آقا حسن؛ مشتری: حاجی
 محمد حسین نحاس
 ۲/ مبیع: یک صد و دوازده^{۳۶} آبخورون رسد غارسی از بساتین قوام آباد و حاجی واقعه در قصرالدشت حومه شیراز
 که مالک آن
 ۳/ حاجی قوام الملک است بدون شرب؛ ثمن: چهل تومان نقد؛ زمان خیار: ده ماه تمام است
 ۴/ در سالی [.....] مدت بنحورهن است که چهل تومان بر ذمه قائد گردون است که ده ماهه
 ۵/ رد نماید و مبیع مرقوم رهن است و وکیل در تجدید از قرار سالی (؟) دو بیست تومان^{۳۷} در ماه تجدید نماید.
 خــــط حقیر است.

- [۳]: ۱/ بتاریخ ۴ شهر جمادی الثانی سنه ۱۲۷۴ چون از قرار نوشتجات شرعیه و به موجبات (؟) معاملات شرعیه
 که واقع شده
 ۲/ یازده سهم^{۳۸} و نیم سهم مشاع از جمله پانزده سهم^{۳۹} سهام اراضی حاجی و حسن آباد واقعه در کفرویه حومه
 شیراز متصله از حدی
 ۳/ به جبل و اراضی کفوری و حدی به پیشه ملک رضاعلی خان [.....] و اولاد^{۴۰} گوهرشاد بیگم صبیبه عالیجاه
 ۴/ میرزا علی نقی مستوفی و بی بی بیگم جانی زوجه مرحوم میرزا بزرگ صبیبه میرزا طاهر کلاً تصدیق
 ۵/ بر ملکیت بالفعل رضاعلی خان نمود و بعد میرزا آقا ولد میرزا علی نقی مزبور تصدیق والد خود
 ۶/ که شفهاً حاضر و تصدیق نمود و میرزا محمد [.....] برادر خود وکیل گوهرشاد بیگم مزبوره بالا صالته و الوکاله
 ۷/ از قبل ایشان مصالحه نمود بالا احتیاط هر حقی که ایشان فرضاً و تقدیراً در یازده سهم^{۴۱} و نیم مزبور متصرفی

Handwritten Persian text, likely a legal document or deed, written in a cursive style. The text is densely packed and covers most of the page area. It appears to be a historical record of a transaction or inheritance matter, mentioning names and dates in the Persian calendar.

ظاهر فرد ۴

۸/ رضاعلی خان مزبور با شرب تابعه بر آنها از قنات و حقی که ایشان در اجرت المثل زمان ماضیه
 ۹/ آن در زمان تصرفی مشارالیه کلاً را مصالحه نمود بارضاعلی خان به مال الصلح پنجاه و سه تومان^{۱۳۳} نقد رایج
 ۱۰/ [....] گوی مقبوض میرزا آقا و [....] را اصاله و وکالة اسقاط نمود [....] ضامن شد و چنانچه فسادی (۴)
 ۱۱/ ظاهر شود از عهده مال الصلح برآید و صیغه جاری شد و قبض (۴) مال الصلح شد. خ — ط میرزا محمد.

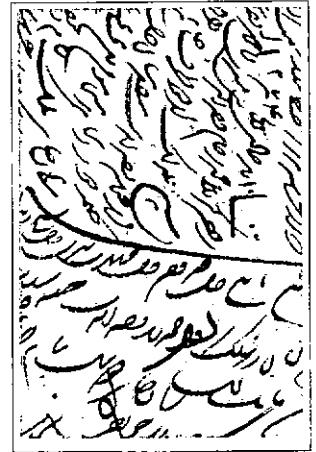
[۴:] ۱/ بتاریخ ۹ شهر جمادی الثانی سنه ۱۲۷۴ بایع: کربلائی عابدین ولد آقا کاظم؛ مشتری: میرزا رحیم (۴) ولد میرزا حسنعلی؛ مبیع:
 ۲/ تمامی چهارده^{۱۳۵} آبخورون از جمله یک صد و بیست^{۱۳۶} آبخورون حصه غارسی از اصل دویست^{۱۳۷} آبخورون از حصه مفروزه از بستان زرگری
 ۳/ واقعه در چهارموضع حومه شیراز متصل به حصه کربلائی باقر و به حصه کربلائی حسین؛ ثمن: ۱۲ تومان^{۱۳۸}
 ۴/ [.....] ۱۳۹ و بقیه به جهت بایع شرط شد. [در فراز ظاهر:]

[۵:] ۱/ بتاریخ ۹ شهر جمادی الثانی سنه ۱۲۷۴
 ۲/ چونکه بی بی زهرا صبیبه محمدرضا خان زرقانی
 ۳/ زوجه استاد تقی در نصف مشاع از کل سه طرف
 ۴/ خانهای متواصلات به یکدیگر واقعات در زرقان جنب
 ۵/ متصله به مسجد خان و به خانه آقا اسمعیل و بشارع
 ۶/ مزبور مصالحه نمود با نجفقلی بیگ زرقانی
 ۷/ ولد آقا عباسعلی بمال الصلح ده تومان ۱۴۰ نقد رایج

۸/ وغبین را اسقاط نمود ضامن درک است
 ۹/ که از عهده برآید. خــــط میرزا محمد.

[۶:] ۱/ بتاریخ ۱۰ شهر جمادی الثانی سنه ۱۲۷۴ [....] خانم

- ۲/ زوجه کربلائی محمدرحیم قصرالدشتی؛ مشتری: آقا محمد قصرالدشتی؛
 ۳/ مبیع: یکدانگ از دو طرف خانه واقعات
 ۴/ در محله قصرالدشت متصله به بستان حاجی علی
 ۵/ چکمه دوز و به خانه رئیس مؤمن؛ ثمن: دوازده تومان^۳؛
 ۸/ زمان خیار: یک سال تمام و بقیه
 ۹/ به جهت بایع شرط شد که از عهده
 ۱۰/ اخراجات برآید. خــــط میرزا مهدی.

پی نوشت

۱. ر.ک.: رضائی، امید (۱/۱۳۸۵): "سلسله شیخ الاسلامیه تمامی شیراز پیشگام در ثبت نوشتجات شرعیه دوره قاجار"، وقف میراث جاویدان، ش ۵۴: ص ۷۷-۹۴.
 ۲. (۲/۱۳۸۵): "آقا سید صادق مجتهد سنگلجی و ثبت نوشتجات شرعیه"، وقف میراث جاویدان، ش ۵۶: ص ۶۸-۵۷.
 ۳. (۱/۱۳۸۶): "جایگاه خاندان بهبهانی در تولید و ثبت نوشتجات شرعی دوره قاجار"، وقف میراث جاویدان، ش ۵۷: ص ۴۴-۵۵.
 ۴. (۲/۱۳۸۶): "نکاح و طلاق در تهران اوایل قرن چهاردهم خورشیدی"، روزنامه اعتماد ملی، ش ۳۳۹، ۱۳۸۶/۱/۲۸، ص ۹.
 در محضر شیخ فضل الله نوری، به کوشش منصوره اتحادیه و سعید روحی: نشر تاریخ ایران، ج ۱، ۱۳۸۵.
 اسناد محکمه سید صادق طباطبایی معروف به سنگلجی، به کوشش امید رضائی، تهران: نشر آبی، ۱۳۸۷.
 ۲. ر.ک.: رضائی (۱/۱۳۸۵): ص ۷۷-۹۴ و رضائی (۳/۱۳۸۶): ص ۲۶-۳۸.
 ۳. در لغت به معنی ایالت، بخشی از کشور. استان، شهرستان. ولایت. ر.ک.: دهخدا، علی اکبر (۱۳۷۳): لغتنامه دهخدا، ج ۱۳: ص ۱۹۰۲۴.
 ۴. ر.ک.: حسینی فسائی، حاج میرزا حسن (۱۳۷۸): فارسنامه ناصری، ج ۲، تهران: امیرکبیر: ص ۹۲۲.
 ۵. اسم مغولی. در لغت به معنی ملک. بوم. ناحیت. (دهخدا، علی اکبر (۱۳۷۳): لغتنامه دهخدا، ج ۲: ص ۲۷۶۷).
 ۶. ر.ک.: حسینی اشکوری، سید جعفر (۱۳۸۳): مجموعه اسناد کتابخانه میرزا محمد کاظمینی، دفتر اول: تصویر ۱۶۷.
 ۷. ر.ک.: حسینی اشکوری (۱۳۸۳): تصویر ۱۷۳.
 ۸. ر.ک.: رضائی (۳/۱۳۸۶): ص ۲۸.
 ۹. ر.ک.: رضائی (۱/۱۳۸۵): ص ۷۷-۹۴ و رضائی (۳/۱۳۸۶): ص ۲۶-۳۸.
 ۱۰. صورت بندی و قطع این نیم ورقی ها، با «سررشته معاملات و اخراجات روضه رضویه»، «روزنامه» و ... مربوط به دوره صفویه و قاجاریه تا حدی شباهت دارند. (برای دیدن تعدادی از این فردها ر.ک.: حسن آبادی، ابوالفضل (۱۳۸۲): "تاریخچه تشکیلات اداری آستان قدس رضوی در دوره صفویه"، کتاب ماه تاریخ و جغرافیا، ش ۷۰-۷۱: ص ۳۵-۴۳. همچنین دفتر اسناد، به کوشش زهرا طلائی، مجلد اول (۱۳۸۱) همچنین مجلد دوم و سوم (۱۳۸۵)، مشهد: سازمان کتابخانه ها، موزه ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی). حال آنکه در دوره قاجاریه، ظاهراً در آستان قدس، قباله را جور دیگری ثبت کرده اند. (ر.ک.: دفتر اسناد، جلد اول (۱۳۸۱): ص ۱۸۲، سند شماره ۲۴).
 ۱۱. منظور اندازه قطعی است برای کتاب بزرگتر از «ربعی». (ر.ک.: دهخدا، علی اکبر (۱۳۷۳): لغتنامه دهخدا، ج ۶، ص ۸۶۰۹) و «ربعی»، قطعی از قطع های کتاب است: طول: ۱۶ و

نظر مسافت در نیم فرسخ بیشتر مشرفی شیراز واقع بوده است.
(حسینی فسائی، ج ۲: ص ۱۲۹۳)

۲۳. در فارسنامه ناصری از دو قصرالدشت نام برده شده است: یکی ذیل «حومه شیراز» که از نظر مسافت در فرسخی میانه مغرب و شمال شیراز است. (حسینی فسائی، ج ۲: ص ۱۲۹۴) و دیگری ذیل «کمین» که از نظر مسافت در دو فرسخ کمتر میانه شمال و مغرب «کلیک» است. (حسینی فسائی، ج ۲: ص ۱۴۶۲)

۲۴. ر.ک.: حسینی فسائی، ج ۲: ص ۱۲۳۸
۲۵. چون که بلوکی به نام چهاردانگه یا چهارناحیه را که فسائی معرفی کرده با چهارموضع سختی ندارد. (ر.ک.: حسینی فسائی، ج ۲: ص ۱۳۵۶-۱۳۵۸)

۲۶. درباره محلات یازدگانه شیراز ر.ک. به: حسینی فسائی، ج ۲: ص ۹۰۶-۱۱۳۵. البته در فارسنامه ناصری این یازده محله ذیل سه منطقه تقسیم شده‌اند: حیدری خانه، نعمتی خانه و محله یهودان. با توجه به اینکه در این محکمه از محله میدان شاه استفاده شده نه از منطقه حیدری خانه، بنابراین می توان نتیجه گرفت که معیار فردنویسی بر مبنای محدوده یازده محله بوده نه مناطق سه گانه. (ص ۹۰۸)

۲۷. ر.ک.: حسینی فسائی، ج ۲: ص ۱۳۸۶-۱۴۱۲.

۲۸. رضائی، امید (۲۰۰۸): ص ۲۳.

۲۹. اسناد محکمه سید صادق طباطبایی: ص ۱۵ و ص ۷۷.

۳۰. به سیاق نوشته شده است.

۳۱. به سیاق نوشته شده است.

۳۲. به سیاق نوشته شده است.

۳۳. به سیاق نوشته شده است.

۳۴. به سیاق نوشته شده است.

۳۵. به سیاق نوشته شده است.

۳۶. به سیاق نوشته شده است.

۳۷. به سیاق نوشته شده است.

۳۸. به سیاق نیز نوشته شده است.

۳۹. به سیاق نوشته شده است.

۴۰. به سیاق نوشته شده است.

۴۱. به سیاق نوشته شده است.

۴۲. به سیاق نوشته شده است.

۴۳. به سیاق نوشته شده است.

۴۴. به سیاق نوشته شده است.

۴۵. به سیاق نوشته شده است.

۴۶. به سیاق نوشته شده است.

۴۷. وقه یا واگه از اجزای واحد وزن «من» در خوزستان و آن برابر

یک هشتم من یا نصف چارک و یا دو «نیم واگه» است. این واحد

در همین مفهوم در بعضی از مناطق فارس و کرمان نیز معمول

عرض: ۹/۵ سانتیمتر. (ر.ک.: دهخدا، علی اکبر (۱۳۷۳): لغتنامه دهخدا، ج ۷، ۱۳۷۳: ص ۱۰۴۷۴)

۱۲. ر.ک.: دهخدا، علی اکبر: لغتنامه دهخدا، ج ۱۰، ۱۳۷۳: ص ۱۵۰۴۰ و قائم مقامی، جهانگیر (۱۳۵۰): مقدمه ای بر شناخت اسناد تاریخی، تهران: انجمن آثار ملی: صص ۱۲۳-۱۲۵ و دیانت، ابوالحسن (۱۳۶۷): فرهنگ تاریخی ارزش ها و سنجش ها، ج ۱، تبریز: انتشارات نیما: ص ۳۱۵.

۱۳. ر.ک.: دهخدا، علی اکبر (۱۳۷۳): لغتنامه دهخدا، ج ۴، ص ۶۱۱۴.

۱۴. ر.ک.: حسینی اشکوری (۱۳۸۳) و رضائی، امید (۱۳۸۷): هزارنامه، قم: مجمع ذخائر اسلامی.

۱۵. ر.ک.: رضائی (۱/۱۳۸۵) و رضائی، امید (۱۳۸۳): پنجاه و یک عریضه و حکم شرعی، تهران: معاونت فرهنگی سازمان اوقاف و امور خیریه.

۱۶. پیش از این نشان داده شد که در محکمه اسلامی به طور همزمان سه نفر به نام «محمد» وجود داشته‌اند: یکی از آنها را «حاجی میرزا محمد ثبات (/ ثبتدار)» می گفته‌اند و دیگری میرزا سید محمد محرر با سجع «محمد بن سید علی الحسنی» و بالاخره سومین نفر «میرزا محمد محرر» یا «میرزا محمد حسینی» با سجع «لا اله الا الله الملك الحق المبين محمد الحسنی» که در این فردها منظور میرزا محمد محرر (/ حسینی) است. ر.ک.: رضائی (۳/۱۳۸۶): ص ۳۴ ردیف ۱۵.

۱۷. ر.ک.: رضائی (۳/۱۳۸۶): ص ۲۶-۳۸.

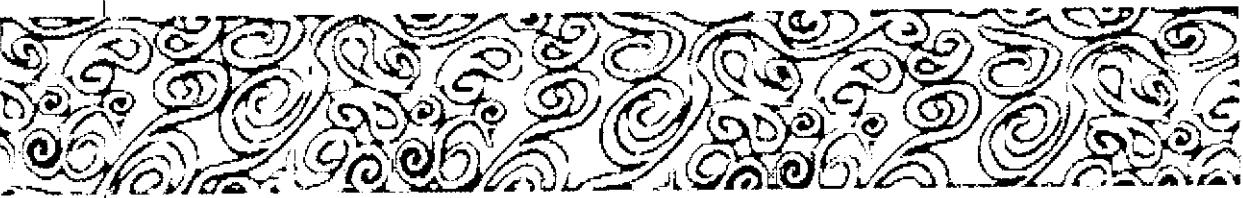
۱۸. ذمه‌نامه یکی از اسناد شرعی است که موضوع آن در باب فقهی «قرض» مورد بحث قرار گرفته است. «قرض دهنده» را «بستانکار» (/ صاحب طلب، مقرض، دائن) و «قرض گیرنده» را «مقرض» (/ مدیون، بدهکار) و «مورد قرض» را «دین» (/ بدهی) نامیده‌اند. در قرض، صیغه لازم نیست، سندی را که شامل اصطلاحات و موارد مذکور باشد، «مساعده»، «سند ذمه»، «ذمه‌نامه» و «تمسک‌نامه» (/ تمسک‌نامه) گفته‌اند. (ر.ک.: درآمدی بر اسناد شرعی دوره قاجار، زاپن: دانشگاه مطالعات خارجی توکیو: ص ۱۰۶)

۱۹. حسینی فسائی، ج ۲: ص ۱۲۸۸ البته درباره حاکم این بلوک نیز در همین صفحه مطالبی آمده است.

۲۰. در فارسنامه ناصری «دوده» ثبت شده و در ذیل «حومه شیراز» معرفی شده و از نظر مسافت در هشت فرسخ مشرفی شیراز واقع بوده است. (حسینی فسائی، ج ۲: ص ۱۲۹۲)

۲۱. در فارسنامه ناصری به صورت «ده کرد» و در ذیل «حومه شیراز» معرفی شده و از نظر مسافت در فرسخی میانه شمال و مغرب شیراز واقع بوده است. (حسینی فسائی، ج ۲: ص ۱۲۹۲)

۲۲. منظور «سعدیه» است که ذیل «حومه شیراز» معرفی شده و از

- است. در فارس هر وقه برابر سه «قیاس» و هر قیاس یک بیست و چهارم من است. (دیانت: ص ۴۷۹).
۴۸. به سیاق نوشته شده است.
۴۹. به سیاق نیز نوشته شده است.
۵۰. به سیاق نوشته شده است.
۵۱. به سیاق نوشته شده است.
۵۲. به سیاق نوشته شده است.
۵۳. به سیاق نوشته شده است.
۵۴. به سیاق نوشته شده است.
۵۵. به سیاق نوشته شده است.
۵۶. به سیاق نوشته شده است.
۵۷. به سیاق نوشته شده است.
۵۸. به سیاق نوشته شده است.
۵۹. به سیاق نوشته شده است.
۶۰. به سیاق نوشته شده است.
۶۱. به سیاق نوشته شده است.
۶۲. در اسناد همین منطقه به جای این ترکیب از «بخس رزی» هم استفاده شده است.
۶۳. به سیاق نوشته شده است.
۶۴. به سیاق نوشته شده است.
۶۵. به سیاق نوشته شده است.
۶۶. ظاهراً به سبب سرعت، عدد «پنج» به سیاق نوشته شده است.
۶۷. احتمالاً ثبات به سبب سرعت در کار «اطواد» را «اطواه» نوشته باشد. اطواد: جمع طود به معنی کوه یا کوه بزرگ است.
۶۸. به سیاق نوشته شده است.
۶۹. به سیاق نوشته شده است.
۷۰. به سیاق نوشته شده است.
۷۱. به سیاق نوشته شده است.
۷۲. چارک، امروز در قصرالدشت شیراز، برابر با یک چهارم فیمان است. و هر فیمان خود برابر با ۲۳۵۰ الی ۲۵۰۰ متر مربع است. در فرهنگ تاریخی ارزش‌ها و سنجش‌ها آمده است: چارک، چارکی و چرکه مخفف چهار یک و به معنی یک چهارم است. همه جا یک چهارم واحدی است که ذکر می‌شود محسوب می‌شود مگر در فارس که دو نوع چارک موجود است: یکی معادل یک چهارم «من» و دیگری معادل یک شصت و چهارم من و یا یک چهارم نیم‌وقه (هر وقه یک هشتم من است).
- (ر.ک.: دیانت: ص ۱۶۸)
۷۳. به سیاق نوشته شده است.
۷۴. به سیاق نوشته شده است.
۷۵. به سیاق نوشته شده است.
۷۶. به سیاق نوشته شده است.
۷۷. به سیاق نوشته شده است.
۷۸. هر فیمان، امروز در قصرالدشت شیراز، حداقل ۲۳۵۰ متر مربع و حداکثر ۲۵۰۰ متر مربع می‌باشد.
۷۹. به سیاق نوشته شده است.
۸۰. به سیاق نوشته شده است.
۸۱. به سیاق نوشته شده است.
۸۲. به سیاق نوشته شده است.
۸۳. به سیاق نوشته شده است.
۸۴. به سیاق نوشته شده است.
۸۵. به سیاق نوشته شده است.
۸۶. به سیاق نوشته شده است.
۸۷. به سیاق نوشته شده است.
۸۸. به سیاق نوشته شده است.
۸۹. به سیاق نوشته شده است.
۹۰. به سیاق نوشته شده است.
۹۱. به سیاق نوشته شده است.
۹۲. «جمادی‌الثانی» باید باشد که ثبات احتمالاً به سبب سرعت اشتباه‌اشده «جمادی‌الاولی» نوشته است.
۹۳. «آبخورون» و «آبخوران» یک کلمه‌اند که در برخی از اسناد و در برخی دیگر آن نوشته شده است.
۹۴. به سیاق نوشته شده است.
۹۵. به سیاق نوشته شده است.
۹۶. به سیاق نوشته شده است.
۹۷. به سیاق نوشته شده است.
۹۸. به سیاق نوشته شده است.
۹۹. به سیاق نوشته شده است.
۱۰۰. به سیاق نیز نوشته شده است.
۱۰۱. به سیاق نوشته شده است.
۱۰۲. فرد، امروز در منطقه قصرالدشت شیراز، برابر با ۱۲ ساعت آب است. در کتاب فرهنگ تاریخی ارزش‌ها و سنجش‌ها آمده است: فرد یکی از احاد اندازه‌گیری مساحت اراضی زراعی در

- بعضی از نقاط ایران است، در بوشهر و اطراف آن مقدار زمینی را گویند که استعداد کاشت یک صد و پنجاه کیلو بذر را داشته باشد که معمولاً در این منطقه در هر هکتار چهل کیلو بذر می‌باشند با این ترتیب فرد در این منطقه معادل $3/7500$ هکتار است. در سریند اراک مقدار آن پنج هکتار است. (ر.ک.: دیانت: ص ۳۱۵)
۱۱۹. به سیاق نوشته شده است.
 ۱۲۰. به سیاق نیز نوشته شده است.
 ۱۲۱. به سیاق نوشته شده است.
 ۱۲۲. به سیاق نوشته شده است.
 ۱۲۳. به سیاق نوشته شده است.
 ۱۲۴. به سیاق نوشته شده است.
 ۱۲۵. به سیاق نیز نوشته شده است.
 ۱۲۶. محرر به سبب سرعت «بایع» را دو مرتبه نوشته است.
 ۱۲۷. به سیاق نوشته شده است.
 ۱۲۸. به سیاق نوشته شده است.
 ۱۲۹. به سیاق نوشته شده است.
 ۱۳۰. به سیاق نوشته شده است.
 ۱۳۱. به سیاق نوشته شده است.
 ۱۳۲. به سیاق نوشته شده است.
 ۱۳۳. به سیاق نوشته شده است.
 ۱۳۴. محرر به سبب سرعت «اولاد» را «اولا» نوشته است.
 ۱۳۵. به سیاق نوشته شده است.
 ۱۳۶. به سیاق نوشته شده است.
 ۱۳۷. به سیاق نوشته شده است.
 ۱۳۸. به سیاق نوشته شده است.
 ۱۳۹. این قسمت از سند از بین رفته است.
 ۱۴۰. به سیاق نوشته شده است.
 ۱۴۱. به سیاق نوشته شده است.
۱۰۳. به سیاق نوشته شده است.
 ۱۰۴. احتمالاً محرر به سبب سرعت «مال الصلح» را دو مرتبه نوشته است.
 ۱۰۵. به سیاق نوشته شده است.
 ۱۰۶. به سیاق نوشته شده است.
 ۱۰۷. به سیاق نوشته شده است.
 ۱۰۸. به سیاق نوشته شده است.
 ۱۰۹. به سیاق نوشته شده است.
 ۱۱۰. به سیاق نوشته شده است.
 ۱۱۱. علامت کسر در خط سیاق
 ۱۱۲. به سیاق نوشته شده است.
 ۱۱۳. به سیاق نوشته شده است.
 ۱۱۴. به سیاق نوشته شده است.
 ۱۱۵. به سیاق نوشته شده است.
 ۱۱۶. به سیاق نوشته شده است.
 ۱۱۷. به سیاق نوشته شده است.
 ۱۱۸. به سیاق نوشته شده است.